

Part Time God. Regie: Paul Cohen. Met o.m. Jersey Matuschka, Pepijn van Loon, Egil Lillestøl, Ilya Prigogine, Richard Dawkins. Amsterdam. Movies; Nijmegen. Mariëburg.

Als „een computer-queeste naar de zin van het leven“ omschrijft Paul Cohen zelf zijn documentaire *Part Time God*. Dat maakt een nauwkeurige en romantische indruk. Een computer gaat de werkelijkheid te lijf met het doel die te vervatten in berekeningen en analyse. Laat hem los op 'de zin van het leven' en je krijgt wellicht de hooggestemde speurtocht naar een hoger ideaal die door romantische middeleeuwse ridders 'queeste' werd genoemd, maar het zal er een zijn die te controleren is.

En dan begint Cohens film. Een bolbukig duikelaartje, zo'n babyspeelgoedje, vult het beeld. Het wiegelt heen en weer en zijn stupide plastic grijns tuurt star langs ons heen. Van controle of bewijs kan geen sprake zijn, suggereert Cohen in deze kleine proloog bij zijn film die meer een essay is dan een documentaire. Wie zoekt

Speurtocht met Gods computer

naar de zin van het leven kan wiebelen naar zijn gewicht; verder niet.

De computer die de toon aangeeft in *Part Time God* is geen bestaand apparaat. Paul Cohen bedacht hem zelf en creëerde er zo eentje die je je voor kunt stellen binnen handbereik van God zelf: een vlakke van kleine schermpjes met uitzicht op alle hoeken en gaten van de wereld. Soms zien we een hand die zoekend boven de schermpjes hangt. Waar zal hij eens een kijkje nemen, in de huiskamer van een breiende mevrouw, in een file of in de ondergrondse van een grote stad? Het schermpje dat wordt aangetikt, vergroot zich tot het het filmdoek vult. We horen het bijbehorende geluid en onderaan verschijnen verschillende functies: terug- en vooruitspoelen, inzoomen. Ook kan gekozen worden uit een rij van kleine, zwartwitte hoofden van wetenschappers die, mits aangetikt door de grote hand, tot leven komen om een filosofische

voetnoot te leveren bij wat er aan de orde komt in het grote beeld.

De God van deze computer is een barmhartige God. Hij oordeelt niet, hij straft niet, hij kijkt en luistert terwijl hij probeert te plaatsen wat de figuren die hij ziet beweegt en benauwt. Paul Cohen, die voor deze film is gaan geloven in zijn eigen verbeelding, mag, als 'parttimer' even van de computer gebruik maken.

In hoeverre ben je verantwoordelijk voor jezelf en wat je doet, in hoeverre kun je wat je overkomt wijten aan een situatie, wanneer moet je berusten in je slachtofferschap? Cohen breekt met zijn imaginaire computer in in het leven en in de gedachten van de meest uiteenlopende mensen: een hand-lezer annex gewezen oorlogsvlieger bij de RAF, een wetenschapper bij de grootste deeltjesversneller ter wereld, een bejaarde Amsterdamse vrouw die niet kan leven zonder het getik van klokken en die vaststelt dat in haar stille woning de dagen omvliegen. Uit hun ervaringen in combinatie met de voetnootgevers put Cohen de inspiratie om een beeld te krijgen van het gebied tussen noodlot en vrije wil, tussen de controle over het eigen leven en de illusie van het geluk.

Het indrukwekkendst in Cohens film is de Newyorkse beeldend kunstenaar Jersey Matuschka. Ze lijdt aan borstkanker en zal een borst moeten missen. Wanneer we haar ontmoeten is ze bezig een gipsen afdruk van haar bovenlichaam te maken, om die later te verwerken in haar sculpturen. Haar ziekte moet iets meer opleveren dan angst, pijn en verdriet. Kunst bijvoorbeeld. Ze had zelfs de moed Cohen toe te staan mee te gaan in de operatiekamer en de amputatie te filmen. Cohen, die zelf de camera bediende voor zijn film, toont de ingreep plompverloren, wat lang niet iedereen zal

kunnen aanzien. De kleine grijze voetnoot die onderaan het beeld uitweidt over toeval, helpt weinig. Zijn verhaal is te theoretisch, te nietig in vergelijking met het noodzakelijke geweld dat we aan Matuschka voltrokken zien worden.

Tegenover de wilskracht, eerlijkheid en openheid van Matuschka stelt Cohen bijvoorbeeld een door liefdesverdriet geknaakte jongen op een Franse druivenboerderij. Of zijn hand tikt een schermpje aan in Suriname waar we kennis maken met het blinde geloof van een actieve Jehova's Getuige en haar jonge gezin. Haar man is een endenfokker die dag in dag uit het lot bepaalt van zijn vee en zij predikt overal het vertrouwen in een god die elke noodzaak tot zelfstandig denken en besluiten overbodig maakt. Nu en dan ontsnapt er een eind. De echtgenoot is tot op dat moment ook nog steeds ontkomen. *Part Time God* is een weerbarstige, aanstekelijke film. Hij vraagt de kijker onvoorwaardelijk vertrouwen, want hij eist van hem zich over te geven aan een chaos van indrukken. Vaak tart hij zijn publiek door de hand een ander schermpje aan te laten tikken net op het moment dat het graag meer zou horen over een persoon. Maar Cohen heeft geen belangstelling voor anekdotes, hij zoekt naar wat erachter ligt. Diepzinnig, maar nooit pretentieuze.

Ten slotte mag niet de manier waarop Cohen (en medewerkers als Adrian Hill en Teun van Tubergen) ons laten geloven in de luchtspiegeling van Gods eigen computer onvermeld blijven. Geen filmkijker die onbekend is met trucage en het leugenachtige van film- en animatietechniek. En toch sleept Pauls hand boven Gods apparatuur mee als gold het realiteit.

JOYCE ROODNAT

Scène uit 'Parttime God' van Paul Cohen

Paul Cohen andermaal op verkenning

Documentairemaker verdiept in vraag omtrent toeval en vrije wil

'Part-time God'. Documentaire. Scenario, camera en regie: Paul Cohen. Nederlandse première, Cinema-riëenburg Nijmegen.

Door Dineke de Zwaan

Paul Cohen is een jonge filmer die documentaires maakt die zich onderscheiden voor wat onderwerp en aandacht voor de visuele vormgeving aangaat.

Zo maakte hij in 1982 bij voorbeeld 'The Hamburger Theory', waarin hij een beeld van de Westerse cultuur gaf aan de hand van een choreografie voor een camera en negen monitoren.

In zijn nieuwste film, 'Part-time God', vorig jaar gemaakt, verdiept hij zich opnieuw in inhoud en vormgeving. Cohen gebruikt de interactieve computertechniek als een decoratieve expressieve vorm om zijn onderwerp te visualiseren. Bij interactieve computertechnieken kan de computergebruiker binnen een groot audio-visueel informatiebestand bepalen welke informatieweg hij wil volgen.

Dat kan de bioscoopbezoeker niet doen wanneer hij 'Part-time God' bekijkt, waarin Cohen zelf selecties heeft gemaakt. Maar de film biedt wel een soort van regelmatig terugkerende 'tussenshots' die doen denken aan contactafdrukken van de fotograaf: een samenstelling van voorlopige kleine foto's.

Het verschil daarmee is dat bij Cohen al die plaatjes bewegen en dat er een tijdsverloop is. Een hand wijst een tafereel aan en vervangt daarmee de gebruikelijke

montage-overgang. In plaats van een 'cut' lijkt het alsof de camera uitzoomt in dat onderwerp.

'Part-time God' verkent de vraag 'of toeval dan wel vrije wil het menselijk bestaan bepaalt'. Om daar een beeld van te krijgen, interviewde Cohen vooraanstaande wetenschappers waaronder Nobelprijswinnaar Ilya Prigogine, maar ook eenvoudige mensen en een kunstenaar.

Deze selectie van geïnterviewden kenmerkt een open benadering van die vraag waarop geen absoluut antwoord valt te geven. Een wetenschapper merkt op dat men bij het ontwikkelen van een verklarende theorie tegenwoordig meer genoodzaakt is om te uit te gaan van waarschijnlijkheid dan van absoluteheid. De documentaire ondersteunt die visie in zijn uitwerking. Er worden diverse invalshoeken gegeven, maar er is geen absoluut antwoord.

Origineel

In zijn vormgeving benadert Cohen het menselijk leven op een originele en nadrukkelijke manier. Eerst krijgen we de samenstelling van 'filmpjes'. Zonder tussenkomst weerspiegelen ze 'banale' gebeurtenissen op diverse plaatsen in de wereld.

Regelmatig wijst een hand een van die 'filmpjes' aan die vervolgens, voor een tijdje, de beeldvullende hoofdschotel wordt. Wanneer een geïnterviewde kennelijk iets zegt dat niet zo relevant of boeiend is, zien we dat het beeld wordt door-gepoeld zoals dat bij een videorecorder ook kan. Daarna pakt Co-

hen de draad weer op en geeft de geïnterviewde weer beeld en geluid.

Sprekend hoofd

Een andere manier om een vraag, mening of veronderstelling van een geïnterviewde te accentueren is het 'talking head'. Onder in beeld verschijnt plotseling het kleine sprekende hoofd van een professor dat soms groot 'opgeblazen' wordt en dan de vorige spreker verdringt. De kijker wordt niet gehinderd door deze overduidelijke informatie-manipulatie van de regisseur omdat het onderwerp boeit en niet cliché-matig wordt voortgezet.

Een andere reden om de documentaire aan te bevelen is de ruimhartige benadering van het onderwerp. De wijsneuzen hebben de kijker veel te vertellen op een abstract intellectueel niveau dat nogal wat concentratie van de toeschouwer vraagt.

Eenvoudige mensen, zoals het Surinaamse echtpaar dat een eendenfokkerij heeft, bieden dan weer een adem Pauze. De Surinaamse man vindt het bijvoorbeeld prima dat zijn vrouw haar verlossende levensvisie heeft gevonden als Jehova-getuige.

"Waarom zou ik er een probleem van maken", zegt hij. "Nu is ze Jehova, maar ze had ook kunnen besluiten om moslim te worden. Dan zou ze vijf keer per dag moeten bidden, nietwaar?"

Voor iedere kijker zal het zwaartepunt van de informatie die de film geeft, afhankelijk zijn van het niveau en de persoonlijke betrokkenheid van de kijker bij het deelonderwerp, de geïnterviewde dan wel de vormgeving.

Paul Cohen gast Cinemarienburg

Filmmaker Paul Cohen is vanavond te gast in Cinemarienburg Nijmegen. Hij leidt daar de vertoning van zijn film 'Part Time God' in, die eerder in Amsterdam te zien was tijdens het International Documentary Festival. Na afloop van de vertoning die om 20.15 begint in zaal 3 van het Nijmeegse filmcentrum is er een gesprek met hem. Vragen uit het publiek zijn welkom.

God in deeltijd

Een van de gruwelijkste momenten uit de vaderlandse filmhistorie zit in een van de imponerendste films van de afgelopen jaren: *Part Time God* van Paul Cohen. Het is de eerste lange documentaire van Cohen, die tien jaar geleden aan de Filmacademie afstudeerde. Z'n film, geproduceerd in samenwerking met de VPRO, en met muziek van Henny Vrienten, krijgt terecht — en helaas tamelijk uniek voor Nederlandse documentaires — een bioscooproulatie. *Part Time God* gaat over de schijnbare tegenstelling in een mensenleven tussen de vrije wil en het toeval.

Een carnavaleske stoet beelden en personages schuifelt in tachtig minuten voorbij. Het vernuftige van de film schuilt in de unieke vorm. Het scherm is soms onderverdeeld in kleinere vakjes. Een anonieme hand selecteert, als bij een interactief computersysteem, af en toe een beeld dat dan beeldvullend wordt. De hand kan ook versneld vooruitspoelen of even teruggaan om de zeggingskracht met een herhaling nog te versterken.

Cohen volgt de exuberante Newyorkse kunstenaar Jersey die een operatie moet ondergaan en de Hollandse jongen Pepijn die als druivenplukker in Frankrijk z'n liefdesverdriet tracht te vergeten. Ze raken omgeven door een reeks bijfiguren, zoals een oorlogscommandant die tevoren wist wanneer z'n piloten zouden sneuvelen en nu praktizeert als waarzegger, en een Surinaams echtpaar dat Pekingese fokt en in de greep raakt van Jehova's Getuigen. Onder in beeld verschijnt soms in zwart/wit een rij met koppen van wetenschapsmensen die af en toe tot leven worden gewekt. Deze *talking heads* leveren wetenschappelijk-filosofisch commentaar op wat boven gebeurt. Aldus ontstaat een fabelachtige wisselwerking, waarin het commentaar vaak ironisch werkt. Cohen koos geleerden als Nobelprijs-winnaar Ilya Prigogine en bioloog Richard Dawkins. Na enkele zinnen snoert de hand hen meedogenloos de mond, we moeten immers door met het echte leven.

De Newyorkse Jersey lijdt aan borstkanker en moet een operatie ondergaan. We volgen haar als ze in haar atelier afscheid neemt van haar aangetaste borst, waarvan ze in gips een afdruk maakt. Wat het extra dramatisch maakt is haar gevoel dat ze een van de mooiste torso's ter wereld heeft. De ingreep wordt — en daarmee zijn we bij de gruwelijke beelden — onverfrozen getoond. Cohen vermoedt dat vijftig

Scène uit de documentaire *Part Time God* van Paul Cohen

procent van de kijkers dit niet kan of wil aanzien. Om het niet 'banaal' te laten worden heeft hij de operatieshots doorsneden met eerder commentaar van Jersey, terwijl ondertussen een *talking head* het thema 'geluk' aansnijdt: ongrijpbaar als het opgooien van een muntje. De ingreep is des te schokkender omdat we de hoofdpersoon immers behoorlijk goed kennen. De wilskracht van de vrouw om de aanval op haar lichaam te bestrijden vormde Cohens motief om de ingreep te tonen. Zij en de door verdriet slaggeslagen Pepijn reageren volstrekt anders op choquerende gebeurtenissen in hun leven. Waar de een ontwapenend zwijgt kan de ander ze uitstekend verwoorden en daarmee hanteerbaar maken.

Over Tati's *Playtime* schreef een criticus destijds dat je de film meermalen moest zien en dan steeds op een andere plek in de zaal gaan zitten om alles waar te nemen. In zekere zin geldt dat ook voor *Part Time God*, zo groot is de beeldenrijkdom en de stroom aan gedachten. Het is een film met de charme van een afgeladen rommelzolder, waar een bezoeker overweldigd raakt door de indrukken en vondsten. In bepaalde opzichten doet *Part Time God* door de extreem ingezoomde beelden van mensen in een file, op weg naar niks, kolossaal neuspeuterend achter het stuur ook denken aan *Koyaanisquatsi*. De film is razendknop gemonteerd en in hoge mate meeslepend. Door het gelijktijdig zien van de beelden danst een orkest aan indrukken, gedachtenassociaties en gevoelens langs dat nog dagenlang in de geest meewandelt. ■

Sjaak Roodenburg

Part Time God van Paul Cohen gaat binnenkort in roulatie

Boeiende keuzes in 'Part-time God'

Het leven is kiezen. Waardoor onze keuzes bepaald worden, onderzoekt Paul Cohen in zijn bijzondere documentaire 'Part-time God'. Illustratief voor de dagelijkse veelheid van mogelijkheden is de stroom van informatie die het tv-toestel aanbiedt. Met de afstandsbediening in de hand kunnen we ons voor even een halve god wanen. Dat bedrieglijke gevoel van meester van de situatie te zijn, verwerkt Cohen intrigerend in de vorm van zijn film.

Door het zichtbaar indrukken van knoppen bepaalt zijn almachtige vinger in een kaleidoscoop van beelden naar wie we kijken en luisteren. Tegen de achtergrond van Alpenreuzen vertelt een man over de wordingsgeschiedenis van het heelal, een Nederlandse druivenplukker in Frankrijk kijkt terug op een mislukte liefdesrelatie, een oude vrouw strijkt ergens in Amsterdam de tijd weg, de echtgenote van een ganzenfokker heeft in de onzekerheid van het leven steun gevonden bij Jehova.

Hun ervaringen worden impliciet becommentarieerd door filosofen en wetenschappers, die Cohen vanuit de kantlijn van zijn 'tv-scherm' laat op-

doemen en weer verdwijnen. Kijken naar mensen en lering trekken uit hun ervaringen is al interessant genoeg, maar de wisselwerking die Cohen aanbrengt maakt zijn 'Part Time God' eens te meer een boeiende en tot overpeinzing stemmende ervaring.

Te lang stilstaan bij de universele krachten die ons leven vormen, moeten we ook maar niet, lijkt Cohen te willen uitdrukken via het verhaal van een jonge vrouw, die vanwege een kankergezwell een borstamputatie moet ondergaan. Haar moed, intelligentie en aanvaarding vormen een stimulans om de keuzes die het leven ons biedt, ten volle te benutten.

E.K.

Van een deeltjesversneller in Genève tot een eendenkwekerij in Suriname

Een mooie titel, een veelbelovend onderwerp en het gerucht over een afwijkende vorm. Het was voor 'Part Time God' van Paul Cohen voldoende om bij voorbaat favoriet te zijn op het International Documentary Filmfestival Amsterdam, vorige maand.

Het onderwerp getuigt van flinke ambitie. 'Part Time God' gaat over de tegenstelling tussen determinisme en vrije wil, een van die levensvragen die geen eenduidig antwoord toestaan. Tolstoj had met 'Oorlog en vrede' 1522 bladzijden nodig voor dat probleem, en 'Part Time God' duurt slechts 80 minuten. De film geeft dan ook geen antwoord en is zelfs geen pleidooi voor één van beide standpunten. Veel meer streefde Cohen naar de verbeelding van een puur, romantisch gevoel van eenheid. Van een mier tot een eik, van een deeltjesversnel-

ler in Genève tot een eendenkwekerij in Suriname, alles hoort bij elkaar in deze wereld. Te bewijzen valt het niet, maar een gevoel van eenheid kan met behulp van beelden uitstekend worden overgebracht. Zeker als die beelden op een intelligente en geraffineerde manier zijn gerangschikt.

Cohen presenteert een aantal persoonlijke 'cases', verspreid over de wereld. Ze variëren van vluchtige impressie tot aangrijpend verslag. Twee mensen, allebei geconfronteerd met een dramatische gebeurtenis, lijken het gevoel te verwer-

ken dat ze door het lot zijn getroffen. „It's beyond my control", zegt een van hen, en dat slaat niet alleen op haar borstkanker maar ook op haar aanwezigheid in de film. Net als haar collega-'cases' is zij namelijk overgeleverd aan de grillen van een anonieme hand (van een deeltijdgod?) die de film stuurt. Het is de hand van iemand die beschikt over een tv, videorecorder en een interactief computerprogramma. Door aantikken van het scherm kan worden gezapt en gespoeld. Bovendien levert een deskundige naar keuze filosofisch commentaar, uitgesproken door een letterlijke 'tal-

king head'. Waar Cohen nog interactiviteit suggereert, is de werkelijkheid hem al gepasseerd. Onlangs kwam uit de Verenigde Staten de primeur van de eerste film waar de bioscoopbezoeker met keuzetoetsen in de armleuning een eigen verhaallijn kiest.

Niettemin is Cohens spel met de mogelijkheden van video, dat hij later omzette naar film, zeer geslaagd. De truc met de sturende hand smeedt uiteenlopende beelden aaneen en bezorgt de kijker een intuïtief gevoel van samenhang. De fraaie fotografie van Cohen zelf en, zoals altijd, uiterst functionele mu-

ziek van Henny Vrienten dragen hier stevig aan bij.

Inhoudelijk is 'Part Time God' minder bevredigend. Op het niveau van de woorden is er van eenheid nauwelijks sprake. Zowel de persoonlijke verhalen als de filosofische commentaren gaan alle kanten op. De drie geleerden spelen een dubbelrol: enerzijds staan ze voor serieuze bespiegeling, anderzijds zijn ze niet meer dan een ironisch extraatje. Ze lijken op de mannen die Wim Kayzer dezer dagen weer langdurig voor de VPRO-camera haalt. Cohen mist gelukkig diens intellectuele snobisme, maar het is jammer dat er niet wat meer van Kayzers inhoudelijke zorgvuldigheid in 'Part Time God' zit. Wie de vraag niet juist stelt, zal het antwoord zeker niet vinden.

MARK DUURSMA

Amsterdam-The Movies en Nijmegen-Cinemarienburg.

'Grote boem'

Utrecht doet nog even niet mee, maar deze week start het Nederlands roulement van de later nog eens door de VPRO uit te zenden documentaire Part Time God, van Paul Cohen. Een film die je zowel door zijn inhoud als de gekozen vorm de veters uit de schoenen doet vliegen.

Cohen bespiegelt de vraag welke plaats de mens inneemt in de schepping en heropent eigenlijk het in de zeventiende eeuw tussen Gomaristen en Arminianen gevoerde debat dat landsadvocaat Van Oldenbarnevelt nog de kop heeft gekost. Over predestinatie gaat het; de vrije wil van de mens of het gebrek daaraan. Bloedserieus horen we in Cohens film een gelauwerde wetenschapper de stelling verkondigen dat de natuur een stelsel is waarin vanaf het begin, bij de 'grote boem' werd meegeprogrammeerd dat op zeker moment Michelangelo meesterwerken ging schilderen en dat Mozart zijn fabuleuze Requiem zou componeren. Toeval bestaat niet.

Wat moet in de twintigste eeuw Jersey Matuschka daarvan denken, die in New York kunst placht te maken met gipsafgietsels van haar eigen torso en dan ontdekken moet dat haar rechterborst geamputeerd moet worden vanwege kanker. Het enige wat ze kan doen is de situatie aanwenden voor haar laatste en ultieme kunstwerk; een afgietsel dat haar lichaam van voor de operatie en van erna vereeuwigd. Dat ze dat doet, heeft altijd zo moeten zijn. „Want we zijn allemaal in rechte, ondoorbroken lijnen verbonden met het begin van de schepping; het moment van de 'grote boem'. En 'wij' dat staat voor 'wij struisvogels, olifanten, mensen en eikebomen.' Voor zover wij geen voorouders zijn, is in elk geval zeker dat we afstammelingen zijn". Zo zegt een geleerde.

Behalve met Jersey Matuschka (haar borstamputatie krijgen we tot in de bloederigste details te zien) maken we kennis met nog een half dozijn mensen wier bestaan en besognes voor het grote geheel minder betekenis hebben

dan die van afzonderlijke zandkorrels in de Sahara. We komen hun levens binnen via een gigantisch paneel waar de camera langs wel twintig schermen dwaalt, waarop allemaal beelden, scènes, levens geprojecteerd worden die niets met elkaar te maken hebben.

Een hand, functionerend als computermuis, toetst een zo'n scherm aan 'en meteen komen we levensgroot binnen. Bij de kernfysicus in Zwitserland die met zijn gigantische 'deeltjesversneller' het moment van de 'grote boem' probeert na te bootsen. Bij de vrolijke pekingeendenfokker in Suriname die niet in God gelooft, maar zijn leven deelt met een minstens zo vrolijke echtgenote die als Jehova's Getuige bosnegers bezoekt en vast gelooft dat, indien zij Armageddon overleeft, haar het eeuwige leven deelachtig zal worden in het Paradijs. Maar is het toeval dat die vrouw ineens zo godsvruchtig is geworden, tijdens een vakantietripje naar Jamaica waar ze met de opvattingen van de Jehova's Getuigen in contact kwam. Of was het voorbeschikt? En wat te denken van de pekingeend die bestemd was voor de slacht, maar te ontsnappen weet uit de vangst met lus van metaaldraad, zodat het een andere pekingeend wordt, die verdwijnt in de zak voor de poelier.

Om de meningen, gedragingen en bevindingen van al die kleine stervelingen af te zetten tegen het grote geheel van de schepping, voegt Paul Cohen er de biologische en filosofische deliberaties aan toe van een gezelschap professoren: Egil Lillestol, Richard Dawkins, Ilya Prigogine. Hun pratende hoofden worden, indien te hulp geroepen door de computermuis, op piepklein formaat aan de onderkant van de scene ingeprint of mogen in een enkel geval beelvvullend worden.

Een wetenschapper, tegen de achtergrond van bergen met eeuwige sneeuw, vertelt over een ster die ooit maar heel even heeft bestaan, maar waarvan het licht ons nog steeds bezig is te bereiken. Wat is tijd? Het contrast moet komen van een alleenstaande oudere dame die, omgeven door een collectie klokken, klaagt dat de dagen voorbij vliegen. Of van een jeugdige druivenplukker die worstelt met een depressie vanwege een verloren liefde, maar die al moeite heeft zijn herinnering scherp te houden aan hoe ze er eigenlijk uitzag.

Cohen amuseert zich met het schikken van contrasten, beelden en visies in dit computerspel met de naam Part Time God. Een fraai ironische titel, want wat de filmer ook manipuleert achter zijn paneel dat barsstevol zit met hints, vermoedens, tipsjes van de sluier en fracties van werkelijkheid, er valt allicht geen orde mee te scheppen. Als Cohen er wel was uitgekomen verdiende hij immers een super-Nobelprijs. Maar zijn speelwoede werkt aanstekelijk, zijn fascinatie is begrijpelijk en zijn film houdt tachtig minuten lang de aandacht vast.

**CLOSE
UP**

door pieter van lierop

'Touch-screen' in de bioscoop

Onlings begon de documentaire *Part Time God* van Paul Cohen aan een roulement in een bescheiden aantal filmtheaters. De bioscoopganger zal getroffen worden door een sterk ongebruikelijke vormgeving, waarvan multi-screen en multi-layering opvallende elementen zijn. Opmerkelijk zijn ook het feit dat de film aanvankelijk op video werd opgenomen en daarna op film overgezet, alsmede het gebruik van geavanceerde digitale montage- en geluidstechnieken. Maar... is het ook een goede film?

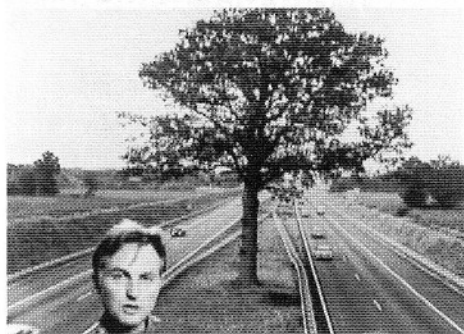
Technische hoogstandjes zijn zinloos wanneer ze niet bijdragen aan de algehele zeggingskracht van een film; wanneer ze niet ondergeschikt zijn gemaakt aan de inhoud. Wat dat betreft is het aanbevelenswaardig om *Part Time God* van Paul Cohen te gaan zien. Het is bij uitstek een film waarin vorm en inhoud wel in elkaars verlengde liggen en als het ware één zijn. Terwijl desondanks de vorm, met allerlei technisch hoogstandjes, nadrukkelijk de aandacht trekt. Je zou *Part Time God* bijna kunnen opvatten als een demonstratiefilm van digitale AV-technieken.

De film gebruikt multi-screen en multi-layering. Je kijkt naar een enorm 'schaakbord' waarvan de hokjes bestaan uit bewegende beelden: steden, straten, interieurs van woon- of ziekenhuizen, berglandschappen, etc. Schijnbaar doelloos zwerfen we over deze kaleidoscopische structuur. Dan verschijnt een hand in beeld die een keuze maakt: hij zoekt een beeldje uit waarop we vervolgens inzoomen. Het geluid wordt versterkt; het uitgekozen beeld eist nu onze aandacht voor zich op. Tot de hand besluit dat het genoeg is. Door het aanraken van een ikoontje onder in beeld ('touch-screen'), kan gewisseld worden van scène. Ook via de ikoontjes wordt af en toe onderin beeld een rij met hoofdjes opgeroepen, waarvan er dan één, geselecteerd door de hand, een filosofische redevoering houdt.

Klinkt ingewikkeld? Je kunt van *Part Time God* zeggen wat je wilt, origineel is het in elk geval wel. Via de zwerftocht langs schijnbaar willekeurige beelden, scènes en teksten van pratende hoofdjes komt de inhoud van de film tot stand. Vragen worden opgeworpen omtrent de menselijke vrije wil, verantwoordelijkheid, lotsbestemming en geluk. Een serie levensvragen passeert de revue zonder dat wij een pasklaar antwoord krijgen. Een en ander wordt uitgewerkt in kleine portretten, gebeurtenissen of verhalen; de ene keer aangrijpend, de andere keer leerzaam of grappig. Hoewel de hoeveelheid van de vragen die gesteld worden, en de wil-

Een soort 'touch-screen' scherm, waaruit keuzes worden gemaakt

Opname in Betacam SP, edit op Avid en DI/Kadenza en overgezet op 16mm

lekeur waarmee ze geselecteerd lijken te zijn, soms veroorzaken dat de film weinig eenheid lijkt te hebben, is het boeiend en intrigerend van de eerste tot de laatste seconde.

Net op tijd

Achteraf kan Paul Cohen er ook wel de voordelen van inzien dat de financiering van de film nogal wat voeten in de aarde had. Het idee voor *Part Time God* is al vijf jaar oud, maar door een aantal factoren die Cohen nu samenvat met 'pech' duurde het relatief lang voordat het project van de grond kwam.

"Maar het voordeel was: toen we eenmaal konden gaan draaien was er nieuwe apparatuur beschikbaar die goed van pas kwam. De techniek was voor ons net op tijd klaar. Er was een nieuw type Betacam camcorder, een handzame camera die het in sommige situaties mogelijk maakte om een scène helemaal alleen op te nemen. Er is een aantal

intieme scènes waarvan ik geloof dat ze beter zijn geworden doordat ik op dat moment als 'one-man-crew' kon draaien. Sommige scènes konden zelfs niet anders." De flexibiliteit van de videocamera was één van de redenen waarom Paul Cohen besloot *Part Time God* in zijn geheel op Betacam SP op te nemen. "Ik wilde multi-screen effecten en moest veel gebruik maken van chromakey. Het is relatief ingewikkeld en kostbaar om dat met filmmateriaal te doen. Met digitale techniek kun je heel flexibel de lagen over elkaar leggen. Bovendien kun je bij film het resultaat pas zien als het ontwikkeld is. Met video kun je meteen zien wat je doet en zondig corrigeren."

Nog een voordeel van het werken met

video: "Ik wilde vrij veel materiaal gebruiken" aldus Cohen. "Met filmmateriaal was een en ander nogal duur uitgevallen." De filmer die zowel op de School voor Journalistiek als de Filmacademie heeft gezeten noemt het laatste voordeel echter 'twijfelachtig'. "Het gevaar bestaat dat je verzuip in je materiaal. Want je moet alle videobanden natuurlijk nog wel terugkijken en verwerken. Daarmee verdwijnt een deel van het financiële voordeel van video. Maar nog belangrijker is dat je de 'filmdiscipline' handhaaft door selectief te blijven kijken en niet steeds maar blijft doordraaien op die bandjes."

Vertoning

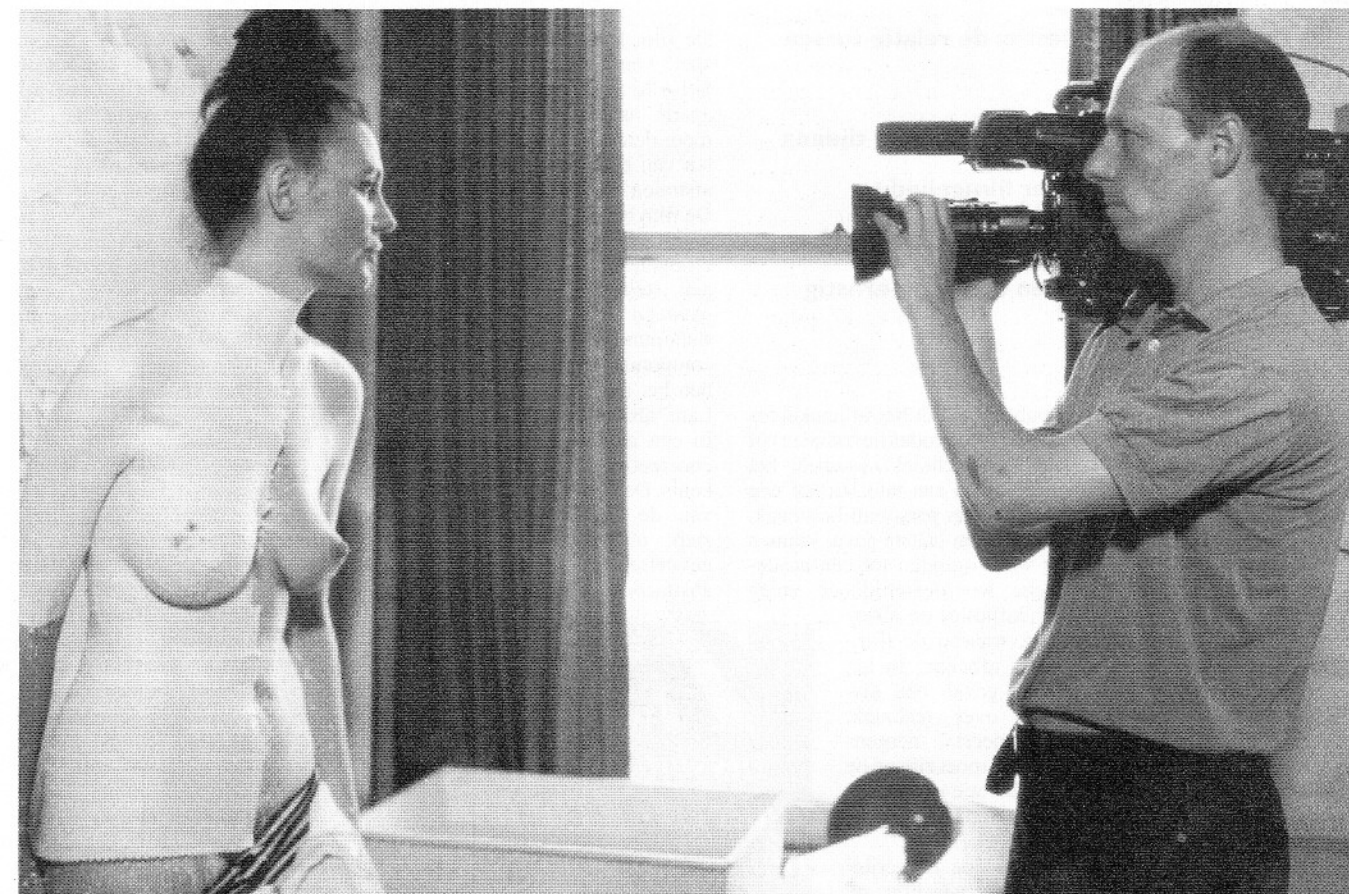
"Enerzijds hebben we ons filmmateriaal- en laboratoriumkosten bespaard; aan de andere kant zijn we duurder uit geweest in het montagestadium. Je zou kunnen zeggen dat het gebruik van video de digi-

zeggen dat het gebruik van video de digitale afwerking heeft gefinancierd. Maar die afwerking was ook nodig om een goede filmkopie te kunnen verkrijgen. Als je multiscreen gebruikt presenteert je dus een beeld met enorm veel details. Zoiets moet je op het grote doek van de bioscoop zien. Op televisie wordt het effect minder sterk." De film is in verschillende fases gemonteerd. Allereerst werd op AVID een inhoudelijke montage

len aan de geavanceerde Kadenza beeldmenger van AVP. "Dat is nooit eerder gedaan. Hierdoor hebben we op een niet zo dure on-line set kunnen off-linen, vóór de definitieve on-line op D1. En dat terwijl de fabrikanten van die computer-systemen weigerden de protocollen van hun programmeertaal te geven. Adrian Hill van Raster is een top-programmeur en heeft het allemaal zelf zitten uitzoeken."

sneller kunt werken. En als je iets wilt overdoen gaat dat een stuk gemakkelijker." Overigens merkt de bioscoopbezoeker weinig van de perfectionistische manier waarop aan het geluid is gesleuteld. Van *Part Time God* bestaan tot nu toe alleen 16mm-kopiën, met een volgens Cohen 'aftands, uit jaren dertig daterend', optisch (mono) geluidssysteem. "Als we nog wat geld bij elkaar kunnen krijgen," zo belooft Cohen, "laten we een

waard. Het beleid van het Filmfonds (dat *Part Time God* medefinancierde) is ook daarop gericht. Medefinancier VPRO-tv verdient lof voor het helpen produceren van bioscoop-documentaires." Inderdaad is *Part Time God* het zoveelste bewijs dat - in tegenstelling tot de geldverslindende speelfilms - in de minder dure genres zoals documentairefilm (en ook animatiefilm) in Nederland innovatieve producten van inter-

Paul Cohen achter de camera tijdens de opnamen voor 'Part Time God'

van het materiaal gemaakt. Daarna waren de multilayering-effecten aan de beurt. Cruciaal daarin was het gebruik van D1-apparatuur, een component digitaal montagesysteem waarmee zonder generatieverlies beeldlaag op beeldlaag kan worden geschreven. Dat heeft Cohen bij AVP in Amstelveen laten doen. De effecten moesten qua timing en compositie goed worden voorbereid, want D1 is nogal duur. Die voorbereiding vond plaats bij Raster in Hilversum, op Betacam en D2 (composiet digitaal). Zo waren de coördinaten, curves en snelheden al bekend voordat de eindmontage werd gedaan.

Cohen roemt de editors van Raster en AVP, die erin geslaagd zijn de gegevens van de animatiecomputer van SoftImage bij Raster te koppe-

16 mm

Tenslotte is van de D1-tape bij Image Transform in Los Angeles een 16mm negatief gemaakt. Daar bleek hoe waardevol de component-digitale techniek was geweest, want de registratie op film gebeurt ook via gescheiden kleuren (RGB - cyaan/magenta/geel) zodat de scherpte optimaal kan blijven. "Aan de filmkopie ziet vrijwel niemand dat het oorspronkelijk video is. Zelfs sommige vakbroeders waren verbaasd toen ik zei dat er geen meter film is gedraaid."

Ook ten behoeve van het geluid is gebruik gemaakt van digitale technieken. Paul Cohen noemt als voordeel van de gebruikte Audiofile-techniek, met Logic-mengtafel (bediend door Paul Gies van HDA): "Een beter overzicht en meer flexibiliteit, waardoor je ook

35mm-kopie met stereogeluid maken." Daar moet de bioscoopbezoeker dus nog even op wachten. Ook Henny Vrienten, die de mooie en bijzonder effectieve filmmuziek schreef, hoopt op een 35mm kopie.

Op het International Documentary Filmfestival Amsterdam in december, waar *Part Time God* haar Nederlandse première beleefde, gooide de film met name onder het publiek hoge ogen - uitgedrukt door een eervolle derde plaats in de publiekscompetitie. Met het uitbrengen van de film in (onder andere) de Amsterdamse The Movies mag Paul Cohen ook niet klagen; heel wat Nederlandse documentaires moeten het met minder aandacht stellen. "De goede filmdocumentaires zouden in de bioscopen te zien moeten zijn," meent Paul Cohen. "Ze zijn het meer dan

nationale allure worden gemaakt. Zulke films zouden een breed publiek moeten kunnen bereiken.

Credits:

Part Time God, 80 min., The Movies Filmdistributie.
 Scenario, camera en regie: Paul Cohen.
 Productie: DNU/Rolf Orthel en VPRO-tv.
 Geluid: Hugo Helmond.
 Avid-montage: Sytse Kramer.
 On-line montage: Bas Los, Adrian Hill (Raster) en Wietze Rijken (AVP).
 Muziek: Henny Vrienten.